

Smede i Vejrup sogn

Af: Smedemester Kristian Mikaelson, Vejen og Hans Andreasen, Grisbæk (1996)

*Smedemester Kristian
Mikaelson, Vejen*

Fra gammel tid var der i købstæderne mange forskellige håndværkere, der var murer, snedker, skomager, kobbersmed osv. Også i landsbyerne levede en del håndværkere og den vigtigste af dem var smeden, han forstod sig på mange nyttige ting. Var der noget i vejen, så der bud efter smeden, sådan var det også i Vejrup sogn.

Hvornår Vejrup fik sin første smed ved vi ikke, men smed Søren Nielsen, Esbjerg, gik på valsen med Kolding som mål. Da han nærmede sig Vejrup fik han øje på et lille hus, hvor en harve og en plov fortalte, at her blev der drevet smedehåndværk

Søren Nielsen gik ind og kom i snak med enken Stinne Brandt der boede der. Over en kop kaffe fortalte hun ham at han da nok kunne leje huset og smedjen og kort tid efter var lejemålet blevet til virkelighed. Søren Nielsen lejede hus og smedje den 22 december 1881 og den 23 december lavede han sit første stykke arbejde, en ildskovl og en ildrager til Jens P. Frandsen, Nr. Vejrup. Året efter blev han gift med naboen, hjulmager Niels Nielsens datter, Mette Kristine Nielsen.

Vejrup smedeforretning, Storegade 30 i Vejrup er smedjen bygget i 1904 og den blev dengang flyttet fra Storegade 73. Kristian Sørensen overtog forretningen i 1921. Han kom fra Hjortkær ved Endrup hvor hans far var smed. Kristian Sørensen var god til at fortælle om de oplevelser og de mennesker han gennem tiden havde mødt. Som svend var han beskæftiget hos en smed. det var ikke gode tider, der blev sparet, også på kosten. Smedens kone satte altid sirupskrukken på komfuret, så den blev så tynd at den var vanskelig at styre på brødet, men vi overlevede da alle, fortalte han. I mange år var han i bestyrelsen for Vejrup Sparekasse og i en årrække var han også medarbejder i Sparekassen.

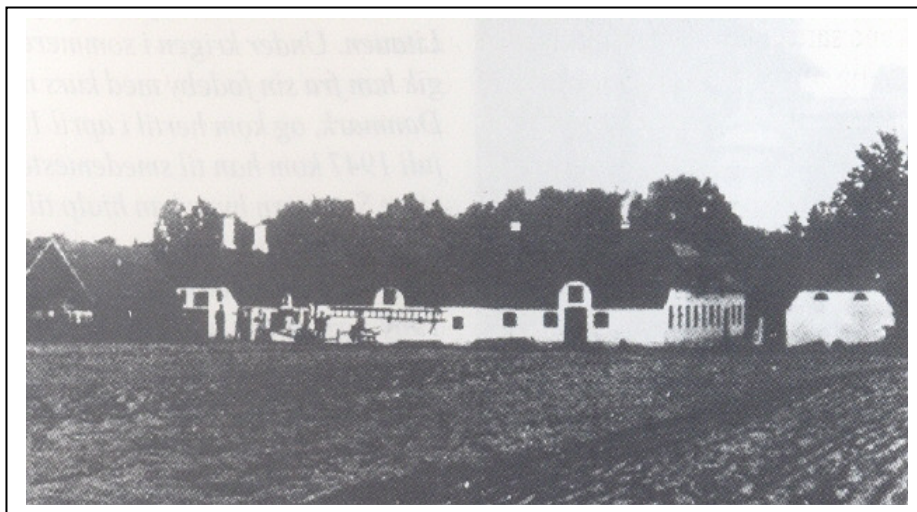
I Endrup var Thomas N. Christensen begyndt med en smedeforretning i 1902. Smedjen lå lige over for mejeriet og i mange år var der en stald til hestene, så de kunne få et foder alt mens mælken blev behandlet. Samme stald blev benyttet når der var heste der skulle have nye sko. Thomas Christensen havde bygget beboelse syd for smedjen og der var en stald til nogle køer og høns, så han må have dyrket landbrug også.

I 1944 overtog Kristian Mikaelson smedjen uden beboelse og måtte udvide flere gange, da behovet blev større og større. I 1973 solgte vi til Vagn Lassen, men i løbet af nogle år nedlagde han forretningen, men blev boende der.

Det med at skifte folk var ikke noget man gjorde hvert år, jeg kan nævne at Thomas Jørgensen var i Endrup hos Thomas Christensen i 17 år og Svend Nielsen hos Kr. Sørensen i Vejrup, for ikke at tale om Justinas Jasmontas der var hos Kr. Sørensen til han overtog forretningen. I forbindelse med omtale af smedeforretninger, kan jeg godt undres lidt over den udvikling der er sket, jeg beundrede Therkil for hvordan han kunne smede et søm, et meget fint søm endda. Det hele gik med håndkraft, han trak blæsebælgen med en snor så den kunne holde ild i essen og når der var hets på, gjorde han et rask tag over på ambolten og bankede sammen.

Therkil havde også en stor boremaskine til håndkraft, der var et stort svinghjul på. Jeg ved ikke hvornår det kunne lade sig gøre at købe autogensvejseværker, men jeg tror ikke nogen af smedene i Vejrup havde det.

I 1944 da vi kom til Endrup, da var elektrisk svejsning ved at komme frem, jeg købte et svejseværk før vi flyttede fra Ejstrupholm, men der var lang leveringstid og vi skulle selv købe kobber, før vi overhovedet kunne købe et og derfor tog vi det med til Endrup. Men ellers gik det stærkt med udviklingen, vogne med gummihjul, vandværker, malkemaskiner, traktorer og med dem hvad der skulle bruges af redskaber.

I Knoldkær ved Vejrup var det helt naturligt at blive budt ind i husets køkken. Her blev man sat ved køkkenbordet og fik serveret kaffe og punch, mens hestene fik nye sko eller noget blev repareret. På gården var der smedeforretning i ca. 100 år, indtil den i 1911 blev flyttet til Rebelsig.

I 1911 flyttede Therkild Nielsen sin smedeforretning fra Knoldkær til Rebelsig.

I 1937 blev forretningen købt af Kristian Nørgård Jensen og her fik man altid en lystig historie, mens man fik sine ting lavet og eller repareret. Han var også lidt af en "Robert Jakobsen" Han fremstillede en del skulpturer.

Arkivfoto

Justinas Jasmontas, her med sin kone Ester, er født og opvokset i Litauen. Under krigen i sommeren 1944 gik han fra sin fødeby med kurs mod Danmark, han kom hertil i april 1945. I juli 1947 kom han til smedemester Kristian Sørensen, hvor han hjalp til i smedien. I 1951 tog Justinas svendebrev og fik dansk statsborgerskab i 1954.

I 1964 forpagtede han Vejrup Smede forretning, som han senere i 1971 købte. I 1986 solgte han forretningen til Gurli og Jens Chr. Jermin. Justinas fortalte en gang, der var en mand fra egnen der spurgte hvad han da ville med en hest. Han havde hørt at han havde købt en Litauer.

Foto: Vejrup sognearkiv

Der har altid stået et godt ry omkring smeden, han var en værdsat mand som man så op til. Sådan har været gennem generationer, ikke blot fordi det var ham der kunne sko heste og reparere ting der var gået i stykker, mange af dem var rene "Ole Opfindere" og det var jo med til at "æ smed" var en værdsat mand. I en del tilfælde var landmanden der fandt på et eller andet ved arbejdet på gården, eller et forslag til en maskine. Så gik turen til smeden og det var ham der løste opgaven.

Foto: Vejrup sognearkiv